

Materiál na rokovanie Hospodárskej a sociálnej rady dňa 25.10.2021

Klub 500 víta zaradenie bodu rokovania „Diskusia k problému zvyšujúcich sa cien energií“ na rokovanie Hospodárskej a sociálnej rady Slovenskej republiky, s cieľom **prediskutovať efektívne opatrenia, ktoré majú potenciál stabilizovať situáciu v priemysle, ktorý čelí historickému rastu cien energií a vstupov.**

Klub 500 predkladá návrhy v členení na okamžité opatrenia, ktoré sú z hľadiska implementácie bezproblémové a nevyžadujú legislatívne zmeny, opatrenia, ktoré si vyžadujú legislatívne zmeny a opatrenia na úrovni Európskej únie. Klub 500 zároveň predkladá stanovisko k navrhovanému zriadeniu garančného fondu pre odberateľov energií.

I. OKAMŽITE REALIZOVATEĽNÉ OPATRENIA

1. Navýšenie prostriedkov na kompenzácie za tarifu za prevádzkovanie systému oprávneným energeticky náročným podnikom

Ministerstvo hospodárstva SR podľa § 6a zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 309/2018 Z.z. (ďalej len „zákon č. 309/2009 Z.z.“) a vyhlášky Ministerstva hospodárstva SR č. 106/2019 Z.z., poskytuje kompenzácie za tarifu za prevádzkovanie systému oprávneným energeticky náročným podnikom, spĺňajúcim kritériá elektroenergetickej náročnosti ustanovené zákonom č. 309/2009 Z.z.. Na uvedený účel sú Ministerstvu hospodárstva SR každoročne vyčleňované finančné prostriedky v štátnom rozpočte vo výške 40 mil. Eur.

Návrh Klubu 500:

Vzhľadom k tomu, že uvedená suma nie je dostatočná na poskytnutie plnej kompenzácie v zmysle pravidiel Európskej únie, navrhujeme, aby Vláda Slovenskej republiky schválila pre rozpočtové roky 2021 a 2022 navýšenie zdrojov na plnú výšku potrebných kompenzácií (maximálne 100 mil. Eur). Výhodou uvedeného opatrenia je jeho ciele na energeticky najnáročnejšie segmenty priemyslu. Po prípadnom navýšení zdrojov môže z pohľadu Klubu 500 Ministerstvo hospodárstva SR priamo začať s vyplácaním kompenzácií, vzhľadom na existenciu schválenej schémy štátnej pomoci.

2. Navýšenie zdrojov v Environmentálnom fonde na nepriame CO₂ kompenzácie

Ministerstvo životného prostredia SR v zmysle §18 ods. (8) rozhodlo, že pre rok 2021 zníži zákonom predpísaný objem prostriedkov určených na financovanie schémy štátnej pomoci prevádzkam podľa § 26 ods. 3, v prípade ktorých sa predpokladá značné riziko úniku uhlíka v súvislosti s premietnutím nákladov kvót do cien elektrickej energie, z cca 12,8 mil. Eur na 3 mil. Eur.

Návrh Klubu 500:

Vzhľadom k tomu, že Ministerstvo životného prostredia SR opakovane znížilo rozpočet na financovanie uvedenej zákonnej priority, dostali sa oprávnené priemyselné podniky do významnej konkurenčnej nevýhody voči ich konkurentom v zahraničí, ktorí uvedenú podporu dostávajú v plnom rozsahu (podľa informácií Klubu 500 napríklad susedná Česká republika alokuje 60 mil. Eur). Klub 500 navrhuje dofinancovanie priority na pôvodnú rozpočtovanú sumu 12,8 mil. Eur.

3. Okamžite realizovateľné opatrenia v oblasti plynárenstva

- V rámci prepravných a distribučných taríf do konca roka a podľa situácie aj pre rok 2022 (minimálne počas zimného obdobia) znížiť prepravné a distribučné poplatky formou ich zastropovania na minimálnu úroveň, s účinnosťou od 1.11.2021.
- Prehodnotiť možnosť zastropovania ceny zemného plynu na prechodné obdobie na zvládnutie stávajúcej situácie, s účinnosťou od 1.11.2021.
- Inicovať tlak na Európsku komisiu s cieľom okamžitých rokovaní s dodávateľmi zemného plynu o stabilizácii trhu a o znížení cien zemného plynu v Európe.
- Inicovať tlak na Európsku komisiu a Nemecko s cieľom zabezpečenia urýchleného schválenia spustenia prevádzky nového plynovodu Nord Stream 2.

II. OPATRENIA VYŽADUJÚCE LEGISLATÍVNE ÚPRAVY

1. Prenesenie financovania časti podpory OZE na štátny rozpočet

Slovenská republika financuje každoročne cca 600 mil. Eur podporu výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov, kombinovanej výroby elektriny a tepla, ako aj podporu domáceho baníctva. Uvedená podpora je financovaná výhradne odberateľmi elektriny, ktorí ju platia prostredníctvom tarify za prevádzkovanie systému (TPS). Z pohľadu Klubu 500 sa jedná o neférové nastavenie financovania, nakoľko rozhodnutie o zavedení podpory bolo a je politickým rozhodnutím na úrovni Európskej únie a členských štátov, a z toho dôvodu by malo byť financované zo zdrojov štátneho (európskeho) rozpočtu. Klub 500 poukazuje na prax niektorých členských krajín, ktoré si uvedomujú túto zodpovednosť a časť týchto výdavkov financujú priamo zo štátneho rozpočtu (napríklad Česká republika 1/3 nákladov).

Návrh Klubu 500:

Klub 500 navrhuje, aby Slovenská republika financovala 1/3 tejto podpory priamo zo štátneho rozpočtu, obdobne ako v susednej Českej republike.

2. Zrušenie platby poplatku za prevádzku systému (TPS) za elektrinu vyrobenú pre vlastnú spotrebu

Slovenská republika zaviedla povinnosť platby TPS aj za vyrobenú elektrinu, ktorú výrobca spotrebuje pre vlastnú spotrebu. Uvedené vnímame ako diskrimináciu výrobcov (v našom prípade priemyselných podnikov), ktorí prevádzkujú vlastné zdroje výroby elektriny a túto elektrinu vo vlastných prevádzkach aj spotrebúvajú. Z pohľadu Klubu 500 tieto zdroje nevyužívajú žiadne služby siete, nakoľko elektrické vedenia medzi zdrojmi a odbernými miestami sú vo vlastníctve výrobcu (priemyselného podniku), nie vo vlastníctve regionálnej distribučnej spoločnosti. Klub 500 poukazuje na to, že na Slovensku je zavedená priama diskriminácia „samovýrobcov“, ktorá spočíva v tom, že výrobcovia galvanicky oddelení od distribučnej sústavy TPS neplatia, avšak samovýrobcovia galvanicky neoddelení TPS platia (poukazujeme na to že TPS je tarifa, ktorá nie je spojená so žiadnymi službami siete).

Návrh Klubu 500:

Klub 500 navrhuje zrušenie povinnosti platenia TPS za elektrinu vyrobenú pre vlastnú spotrebu výrobcu elektriny (priemyselného podniku).

3. Okamžité zavedenie pásmovej tarify za prevádzku systému (TPS), v závislosti od spotreby elektriny

Úrad pre reguláciu sieťových odvetví SR pripravuje návrh zmeny systému platenia TPS zavedením diferencovanej výšky tarify, v závislosti od veľkosti odberu elektriny od roku 2022 (pásmová TPS).

Návrh Klubu 500:

Klub 500 podporuje zavedenie pásmovej TPS, no vzhľadom na súčasnú krízovú situáciu na trhu s elektrinou navrhuje okamžité zavedenie systému už v roku 2021.

4. Zaviest pásmové poplatky za prepravu plynu v závislosti od veľkosti odberu

Súčasný systém stanovovania poplatku za prepravu plynu na princípe „poštovej známky“ diskriminuje veľkých odberateľov plynu a zásadne znižuje ich konkurencieschopnosť. Kvôli vysokým prepravným poplatkom je na Slovensku koncová cena plynu výrazne vyššia ako v okolitých krajinách.

Návrh Klubu 500:

Klub 500 navrhuje zmenu regulačnej metódy „poštovej známky“ na systém pásmových poplatkov, v závislosti od veľkosti odberu plynu.

5. Opatrenia v oblasti plynárenstva pre nové regulačné obdobie

- Prehodnotiť tarifný systém na prepravu a distribúciu zemného plynu s cieľom zabezpečenia konkurencieschopnosti pre obdobie nového regulačného obdobia.
- Pri rovnomernosti odberu plynu významnými odberateľmi výrazne stimulovať cenové zľavy pri regulovaných tarifách za prepravu a distribúciu plynu ako podporné opatrenia za stabilizáciu plynárenskej siete.

6. Zníženie poplatku za prenos elektriny

Slovenská električká a prenosová sústava dosahuje dlhodobo neprimerané zisky, ktoré končia ako príjem štátneho rozpočtu vo forme dividend (skryté zdanenie na úkor odberateľov elektriny).

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ročný individuálny hospodársky výsledok pred zdanením	mil. €	34,42	15,08	39,85	51,23	101,26	95,61	92,85	99,36	77,02	104,91	72,18	94,98	83,20

Návrh Klubu 500:

Klub 500 navrhuje úpravu systému regulácie tak, aby sa 80% hospodárskeho výsledku z predchádzajúceho účtovného obdobia použilo na zníženie poplatku za prenos v nasledujúcom roku a 20% bolo viazaných na budúce investície prenosovej sústavy.

7. Dočasné zrušenie platby odvodu do Národného jadrového fondu

Klub 500 podporuje návrh Ministerstva hospodárstva SR na dočasné zrušenie odvodu do Národného jadrového fondu, ktorý platia odberatelia vo výške 3,27 Eur/MWh, ako jedno z možných kompenzačných opatrení.

8. Zaviesť udržateľné podmienky financovania podpory výroby obnoviteľných zdrojov elektriny z vodnej elektriny

Klub 500 má za to, že systém podpory výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov má podporovať dlhodobu udržateľnú výrobu elektriny z tých zdrojov, ktoré majú potenciál vyrábať elektrinu bez obmedzení, nepretržite, bez negatívnych vplyvov na životné prostredie, tých zdrojov, ktoré pri výrobe nezaberajú ornú pôdu, nerušia mestské a vidiecke aglomerácie a ktoré naopak prispievajú k ochrane životného prostredia. Medzi tieto zdroje jednoznačne patria malé vodné elektrárne, ktoré vyrábajú elektrinu na princípe zberu vody z horských prameňov a potokov, ich sústredenia do nádrží, pričom spád je tvorený haťou, a ktoré pracujú, ako prietokové. Z hľadiska minimálnych vplyvov na životné prostredie je možné charakterizovať aj derivačné malé vodné elektrárne, kde hydroenergetický spád je tvorený prevažne derivačným potrubím. Tieto typy výroby elektriny sú z hľadiska minimalizovania vplyvov na životné prostredie najvhodnejšie (vplyvy na prietokové pomery a kontinuitu prietokov).

Je vhodné zachovať udržateľný systém podpory týchto zdrojov tak, aby sa zabezpečila ich efektívna a dlhodobu udržateľná prevádzka.

9. Vyčlenenie časti nečerpaných prostriedkov Environmentálneho fondu na financovanie podpory obnoviteľných zdrojov energie

Návrh Klubu 500:

Klub 500 navrhuje použitie časti nevyčerpaných prostriedkov Environmentálneho fondu na financovanie časti podpory výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov (ako alternatíva, alebo spoločná možnosť financovania TPS zo štátneho rozpočtu). Uvedené zdroje by mali byť použité na zníženie TPS. Uvedený návrh vyžaduje konzultácie na úrovni Európskej komisie.

10. Kompenzačné opatrenie vo vzťahu k domácnostiam

Návrh Klubu 500:

Klub 500 navrhuje zaviesť **cielené kompenzačné opatrenia vo vzťahu k zraniteľným skupinám obyvateľstva, nie plošne**, ktoré môžu byť vo forme príspevkov, alebo umožnením odkladu platieb a splátkových kalendárov, prípadne dočasné zníženie sadzby DPH.

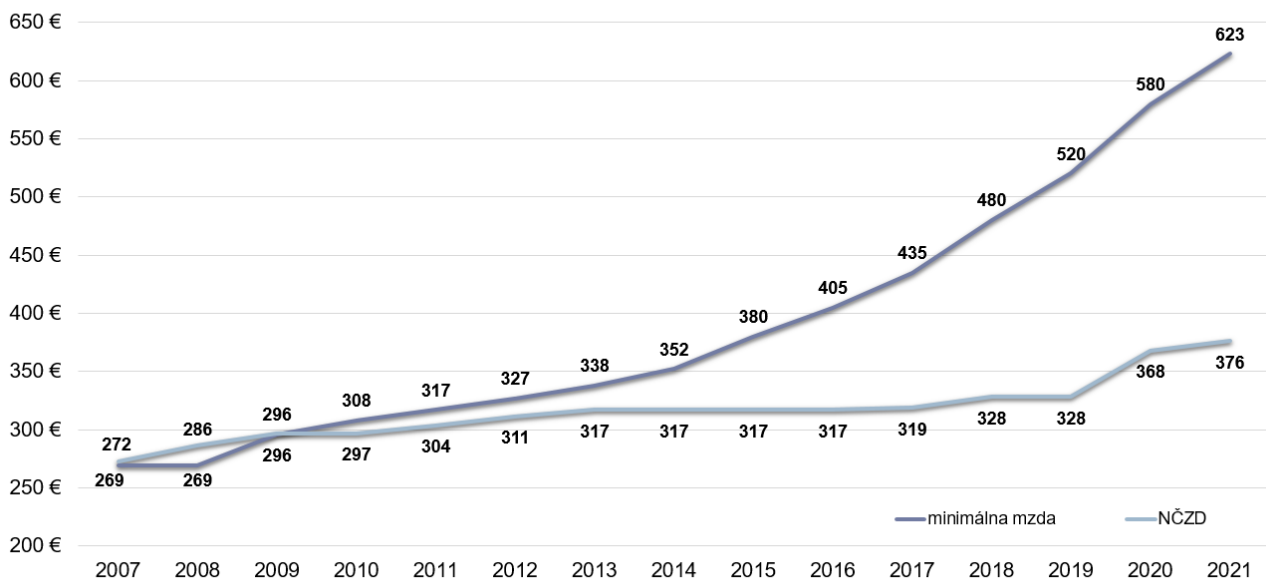
11. Kompenzačné opatrenie negatívnych dopadov zvýšenia cien energií nízkopríjmovým občanom formou zvýšenia nezdaniteľnej časti základu dane

Prudké tempo rastu miezd v posledných rokoch predstihlo rast produktivity práce a pre štátny rozpočet a verejné fondy to prinieslo aj výrazný rast objemu vybraných daní a odvodov. Tempo rastu minimálnej mzdy (a miezd ako takých) však nekorešponduje s tempom rastu čistých príjmov, najmä nízkopríjmových skupín zamestnancov. Dôvodom je zastavenie valorizácie nezdaniteľnej časti základu dane (NČZD). To spôsobilo,

že od roku 2014 významným spôsobom rastie daňovo-odvodové zaťaženie zamestnancov, najmä tých s nízkym príjmom.

Vývoj minimálnej mzdy a nezdaniteľnej časti základu dane

Klub 500

Zdroj: MPSVaR SR, Finančná správa SR

Návrh Klubu 500:

Klub 500 navrhuje zákonom upraviť mechanizmus výpočtu hodnoty NČZD tak, aby NČZD bola naviazaná na sumu minimálnej mzdy. Uvedeným opatrením Vláda Slovenskej republiky priamo zabezpečí rast čistých príjmov zamestnancov a zároveň umožní kompenzáciu negatívnych dopadov zvýšenia cien energií pri nízkopríjmových občanoch. Zároveň sa zabezpečí, aby bola hodnota minimálnej mzdy v budúcnosti priamo previazaná na časť príjmu oslobodenú od daní.

III. NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE – EURÓPSKA ÚNIA ZJAVNE PODCENILA OTÁZKU ZABEZPEČENIA ENERGETICKEJ BEZPEČNOSTI

- Iniciovateľ okamžitých rokovania s Ruskou federáciou o zabezpečení dodávok plynu pre potreby energetiky a priemyslu Európskej únie. Z pohľadu Klubu 500 je nezodpovedné, ak ani jedna krajina Európskej únie nemá zabezpečené pred zimou zásoby plynu na 100%.
- Na úrovni Európskej únie zaviesť lepší monitoring a manažment potrieb dodávok plynu a lepší monitoring a sledovanie využitia a plnenia zásobníkov plynu tak, aby sa v budúcnosti nestalo, že pred zimnou vykurovacou sezónou nie sú úplne naplnené zásobníky plynu a navyiac je na trhu nedostatok plynu.
- Klub 500 podporuje myšlienku zavedenia spoločného nákupu plynu v rámci Európskej únie.
- Zmeniť systém obchodovania s emisnými povolenkami tak, aby ich mohli nakupovať a predávať len výrobcovia, ktorí ich reálne spotrebujú a nie obchodníci (a banky) na burzách, ktorí deformujú ich ceny, a aby sa úplne eliminovali burzové špekulácie.
- Zmeniť systém využitia prostriedkov z Environmentálneho fondu a maximalizovať objem zdrojov na podporu projektov znižujúcich emisie CO₂ aj v súkromnom sektore.
- Spracovať na úrovni Európskej únie hĺbkovú analýzu súčasného trhu s elektrinou a plynom, ako aj pravidiel liberalizácie, s cieľom znova identifikovať prínosy, ale aj problémy, ktoré na trhoch s elektrinou a plynom sú a nájsť riešenia (vrátane analýzy možného oddelenia cenotvorby plynu od cenotvorby elektriny).
- Dokončiť otázku taxonómie tak, aby bol plyn považovaný za prechodné palivo, spolu so stanovením doby a podmienok, ale riešiť aj otázku stanovenia jadrovej elektriny, ako bezemisnej výroby.
- Zmeniť pravidlá v oblasti štátnej pomoci tak, aby zavedené kompenzačné opatrenia neboli považované za štátnu pomoc a neboli limitované byrokratickými postupmi a obmedzeniami.

IV. STANOVISKO K NÁVRHU ZRIADENIA GARANČNÉHO FONDU PRE ODBERATEĽOV ENERGIÍ

Klub 500 nesúhlasí s návrhom na zriadenie garančného fondu pre odberateľov energií, ktorý by mal fungovať obdobne ako Fond na ochranu vkladov a použiť na kompenzácie odberateľov energií v prípadoch, ako sa tomu stalo v prípade spoločnosti Slovakia Energy. Do fondu by mali prispievať dodávatelia energií a zdroje by sa mali použiť na prípadné kompenzácie strát.

Podľa názoru Klubu 500 by zavedenie ďalšieho poplatku spôsobilo len zvýšenie koncových cien elektriny a výrazne by znížilo konkurencieschopnosť priemyslu, ktorý dlhodobo čelí jedným z najvyšších koncových cien elektriny na Slovensku.

ZÁVER

Klub 500 víta začatie diskusie s Vládou Slovenskej republiky na tému vysokých cien energií na Slovensku, ako aj diskusiu na tému súčasnej krízovej situácie na trhu s elektrinou a plynom.

Klub 500 odporúča pokračovanie intenzívnej komunikácie Vlády Slovenskej republiky s predstaviteľmi priemyslu a zavedenie dočasnej komunikačnej platformy, ktorej členmi by mali byť predseda vlády, ekonomickí ministri vlády a zástupcovia priemyslu a dotknutých sektorov ekonomiky.

Bratislava 22.10.2021